

Град Ниш
Универзитет у Нишу
Нишки културни центар

The Days of St. Emperor Constantine and Helena

NIŠ AND BYZANTIUM

NINETH SYMPOSIUM

NIŠ, 3 – 5 JUNE 2010

**THE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS
IX**

Editor

MIŠA RAKOCIJA

NKC

Niš, 2011

Дани Св. цара Константина и царице Јелене

НИШ И ВИЗАНТИЈА

ДЕВЕТИ НАУЧНИ СКУП
НИШ, 3 - 5. ЈУН 2010.

ЗБОРНИК РАДОВА
IX

Уредник
МИША РАКОЦИЈА

НКЦ

Ниш, 2011.

Издавачи

ГРАД НИШ
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
НИШКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

За издаваче

Градоначелник
мр МИЛОШ СИМОНОВИЋ

Ректор Универзитета у Нишу
др МИРОЉУБ ГРОЗДАНОВИЋ

Нишки културни центар-директор
СРЂАН САВИЋ

Организациони одбор

- Патријарх српски Господин Иринеј
- ректор др Миролjub Гроздановић
- градоначелник мр Милош Симоновић
- градски већник Миодраг Радовић
- Академик др Цветан Грозданов
- др Миша Ракоција
- др Гиордана Тровабене
- др Горан Максимовић
- др Бранко Вујовић
- др Михаило Миљинковић
- др Каролин С. Снајвли
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Радивоје Радић
- др Хранислав Анђелковић
- др Франц Цурк
- др Димостенис Стратигопулос
- др Атанасиос Семоглу
- др Иванка Гергова
- др Јанис Д. Варалис
- др Марта Нађ
- др Евангелиа Хаџитрифонос
- Марица Максимовић
- Јован Мандић
- мр Ирена Љубомировић
- мр Миомир Васов
- Елена Васић Петровић
- Олгица Давидовић, ректорат
- Ана Мишић (координатор)

Редакција

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Академик Цветан Грозданов
- др Миша Ракоција
- др Грем Цонс
- др Гиордана Тровабене
- мр Јоанис Сисиу
- др Георги Геров
- др Бранко Вујовић
- др Михаило Миљинковић
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Радивоје Радић
- др Каролин С. Снајвли
- др Франц Цурк
- др Димостенис Стратигопулос
- Јован Мандић
- мр Ирена Љубомировић
- Марица Масимовић (секретар)

САДРЖАЈ

<i>Проф. др Драган Војводић</i>	У СУСРЕТ ОБЕЛЕЖАВАЊУ ГОДИШЊИЦЕ МИЛАНСКОГ ЕДИКТА	19 – 22
<i>Vincenzo Aiello</i> <i>Винћенцо Ајело</i>	LA VITTORIA DI COSTANTINO SU MASSENZIO E IL COSIDDETTO “EDITTO DI MILANO” КОНСТАНТИНОВА ПОБЕДА НАД МАСЕНЦИЈЕМ И ТАКОЗВАНИ “МИЛАНСКИ ЕДИКТ”	23 – 32
<i>Charalambos Bakirtzis,</i> <i>Pelli Mastora</i>	ARE THE MOSAICS IN THE ROTUNDA INTO THESSALONIKI LINKED TO ITS CONVERSION TO A CHRISTIAN CHURCH?	
<i>Charalambos Bakirtzis,</i> <i>Pelli Mastora</i>	ЈЕСУ ЛИ МОЗАИЦИ У РОТУНДИ У СОЛУНУ ПОВЕЗАНИ СА ЊЕНОМ КОНВЕРЗИЈОМ У ХРИШЋАНСКУ ЦРКВУ?	33 – 46
<i>Rostislava Georgieva</i> <i>Todorova</i>	NEW RELIGION – NEW SYMBOLISM: ADOPTION OF MANDORLA IN THE CHRISTIAN ICONOGRAPHY	
<i>Ростислава Георгиева</i> <i>Тодорова</i>	НОВА РЕЛИГИЈА – НОВА СИМБОЛИКА: ПРИХВАТАЊЕ МАНДОРЛЕ У ХРИШЋАНСКОЈ ИКОНОГРАФИЈИ	47 – 64
<i>Ивана Кузмановић Нововић</i> <i>Ivana Kuzmanović Novović</i>	СИМБОЛИКА ХЕРМИ У СЛИКАРСТВУ РАНОХРИШЋАНСКИХ ГРОБНИЦА SYMBOLISM OF HERMAE IN EARLY CHRISTIAN TOMB PAINTING	65 – 72
<i>Михаило Милинковић</i> <i>Mihailo Milinković</i>	ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ТЗВ. РАНОХРИШЋАНСКИХ ПОЛИЈЕЛЕЈА У СРБИЈИ EIN BEITRAG ZUR ERFORSCHUNG DER SGN. FRÜHCHRISTLICHEN POLYKANDELA IN SERBIEN	73 – 84
<i>Alexander Minchev</i> <i>Александар Минчев</i>	THE THIRD EARLY BYZANTINE TREASURE FROM ODESSOS (VARNA) ТРЕЋИ РАНОВИЗАНТИЈСКИ ЗЛАТНИ ТРЕЗОР ИЗ ОДЕСОСА (ВАРНА)	85 – 112
<i>Valeri Yotov</i> <i>Валери Јотов</i>	A NEW BYZANTINE TYPE OF SWORDS (7 th – 11 th CENTURIES) НОВИ ВИЗАНТИЈСКИ ТИП МАЧЕВА (VII - XI ВЕК)	113 – 124
<i>Lars Ramskold</i> <i>Lars Ramskold</i>	COINS AND MEDALLIONS STRUCK FOR THE INAUGURATION OF CONSTANTINOPOLIS 11 MAY 330 НОВАЦ И МЕДАЉОНИ ИСКОВАНИ ПОВОДОМ ИНАУГУРАЦИЈЕ КОНСТАТИНОПОЛИСА 11. МАЈА 330. ГОДИНЕ	125 – 158

<i>Глигор Самарџић</i>	НАЛАЗИ НОВЦА КОНСТАНТИНА ВЕЛИКОГ И ЊЕГОВИХ СИНОВА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ	
<i>Gligor Samardzic</i>	CONSTANTINE THE GREAT AND HIS SONS’ COINS FOUND IN KOSOVO AND МЕТОHIЈА	159 – 170
<i>Душан Рашковић</i>	ПРИМЕРИ НАЛАЗА НОВЦА НА ЛОКАЛИТЕТИМА РАНОВИЗАНТИЈСКИХ УТВРЂЕЊА НА ЈУГУ ЦЕНТРАЛНЕ СРБИЈЕ	
<i>Dusan Raskovic</i>	EXAMPLES OF MONEY FINDINGS AT THE SITES OF EARLY BYZANTINE FORTIFICATIONS IN SOUTHERN SERBIA.	171 – 186
<i>Carolyn S. Snively</i>	THE NEW BASILICA AT GOLEMO GRADIŠTE, KONJUN: A SIXTH CENTURY CHURCH IN THE PROVINCE OF DARDANIA	
<i>Каролин С. Снајвли</i>	НОВА БАЗИЛИКА НА ЛОКАЛИТЕТУ ГОЛЕМО ГРАДИШТЕ, КОЊУХ: ЦРКВА ИЗ VI ВЕКА У ПОКРАЈИНИ ДАРДАНИЈИ	187 – 202
<i>Branislav Risteski</i>	NAJHRANITE MANIFESTACII NA HRISTIJANSTVOTO VO REGIONITE NA MARIOVO I SEVERNA PELAGONIJA	
<i>Branislav Riteski</i>	THE EARLIEST MANIFESTATIONS OF CHRISTIANITY IN THE REGIONS OF MARIOVO AND NORTH PELAGONIA	203 – 226
<i>Jordan Gatev</i>	RESCUE EXCAVATIONS OF ROMAN AND EARLY CHRISTIAN CEMETERY IN KAVARNA (ANCIENT BIZONE)	
<i>Jordan Gatev</i>	ИСКОПАВАЊА РИМСКОГ И РАНОХРИШЋАНСКОГ ГРОБЉА У КАВАРНИ (АНТИЧКИ BIZONE)	227 – 236
<i>Irina Oretskaya</i>	REMINING OF THE EARLY CHRISTIAN PAST IN THE ROMAN LATE 8 TH AND EARLY 9 TH - CENTURY MOSAICS	
<i>Ирина Оретскаја</i>	ОСТАЦИ РАНОХРИШЋАНСКЕ ПРОШЛОСТИ У РИМСКИМ МОЗАИЦИМА КАСНОГ VIII И РАНОГ IX ВЕКА	237 – 256
<i>Виолета Цветковска Оџокољић</i>	ЧУДОТВОРНИ ПРЕДМЕТИ РАНЕ ВИЗАНТИЈСКЕ УМЕТНОСТИ	
<i>Violeta Svetkovska Ocokoljić</i>	MIRACULOUS OBJECTS OF EARLY BYZANTINE ART	257 – 266
<i>Nadja Kurtović-Folić, Renata Jadrešin-Milić</i>	LATE ANTIQUE CENTRALLY PLANNED BUILDINGS AND THEIR INFLUENCE ON RENAISSANCE ARCHITECTURE	
<i>Нађа Куртовић-Фолић, Рената Јадрешин-Милић</i>	КАСНОАНТИЧКЕ ГРАЂЕВИНЕ ЦЕНТРАЛНОГ ПЛАНА И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА РЕНЕСАНСНУ АРХИТЕКТУРУ	267 – 282
<i>Миша Ракоџија</i>	ЦРКВЕ СВ. ПРОКОПИЈЕ И СВ. ПАНТЕЛЕЈМОН У НИШУ И СТЕФАН НЕМАЊА	
<i>Miša Rakocija</i>	CHURCHES OF ST. PROCOPUS AND ST. PANTELEIMON IN NIŠ AND STEFAN NEMANJA	283 – 296

<i>Сања Пајић, Роза Д'Амико</i>	„ИЗМЕЂУ ОБАЛА ЈАДРАНА“ - БОГОРОДИЦА ПЕЛАГОНИТИСА: ЗАЈЕДНИЧКА ИКОНΟΓΡΑΦСКА ТЕΜΑ СРПСКОГ И ИТАЛИЈАНСКОГ СЛИКАРСТВА	
<i>Sanja Pajić, Roza D'Amiko</i>	„BETWEEN THE COASTS OF THE ADRIATIC“ - VIRGIN PELAGONITISSA: A SHARED ICONOGRAPHIC THEME OF THE SERBIAN AND ITALIAN PAINTING	297 – 320
<i>Ιωάννης Σίστου</i>	Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΤΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΟ ΡΟΛΟΣΚΟ	
<i>Иоанис Сисју</i>	СВ. НИКОЛА ТУ КИРИТСИ У ΚΑΣΤΟРИЈУ И СВ. ЂОРЂЕ У ПОЛОШКОМ	321 – 348
<i>Андјела Гавриловић</i>	ON SOME UNIDENTIFIED FIGURES IN THE WALL PAINTINGS OF THE CHURCH OF THE VIRGIN HODEGETRIA IN PEĆ	
<i>Анђела Гавриловић</i>	О НЕКИМ НЕИДЕНТИФИОВАНИМ ЛИКОВИМА У ЖИВОПИСУ ЦРКВЕ БОГОРОДИЦЕ ОДИГИТРИЈЕ У ПЕЋИ	349 – 358
<i>Марка Томић Ђурић</i>	ПРЕДСТАВЕ ПОСЛЕДЊИХ СТРОФА БОГОРОДИЧИНОГ АКАТИСТА У СРПСКОМ ЗИДНОМ СЛИКАРСТВУ XIV ВЕКА И КУЛТ БОГОРОДИЦЕ ОДИГИТРИЈЕ	
<i>Marka Tomić Đurić</i>	THE REPRESENTATIONS OF THE LAST STROPHES OF THE AKATHISTOS HYMN IN SERBIAN WALL PAINTING OF THE XIV CENTURY AND THE CULT OF THE ICON OF VIRGIN HODEGETRIA	359 – 376
<i>Бранка Вранешевић</i>	ПРИМЕР ПЕРСΟΝИΦΙΚΑЦИЈА БОЖАНСКЕ ПРЕМУДРОСТИ У РАДОСЛАВЉЕВОМ ЈЕВАНЂЕЉУ	
<i>Branka Vranešević</i>	AN EXAMPLE OF PERSONIFICATIONS OF DIVINE WISDOM IN THE RADOSLAV GOSPEL	377 – 388
<i>Тзoня Дразхева</i>	NEW DATA ON THE GRAPHIC DECORATION OF BYZANTINE MANUSCRIPTS FROM THE 13TH-16- TH CENTURY FOUND DURING THE ARCHAEOLOGICAL RESEARCH IN THE PATRIARCHAL MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST ON THE ISLAND OF ST. IVAN NEAR SOZOPOL, BULGARIA	
<i>Цoња Дразхева</i>	НОВИ ПОДАЦИ О ГРАФИЧКИМ УКРАСИМА ВИЗАНТИЈСКИХ РУКОПИСНИХ КЊИГА ТОКОМ XIII-XVI В. СА АРХЕΟΛΟШКИХ ΠΡΟУΧΑΒΑЃΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΣΙΚΟГ ΜΑΝΑΣΤΙΡΑ „СВ. ЈОВАН КРСТИТЕЉ“ НА ΟΣΤΡΒУ СВ. ΙΒΑΝ ΚΡΑЈ СΟΖΟΠΟΛΑ	389 – 396
<i>Георги Геров</i>	БОГОРОДИЦА ΠΑΝΜΑΚΑΡΙΣΤΟС В ΠΟСΤΒΙΖΑΝΤΙЈСКОТО ΙΖΚУСΤΒΟ	
<i>Георги Геров</i>	БОГОРОДИЦА ΠΑΝΜΑΚΑΡΙΣΤΟС У ΠΟСΤΒΙΖΑΝΤΙЈСΚΟЈ УΜΕΤΝΟСТИ	397 – 406

<i>Иванка Гергова</i> <i>Ivanka Gergova</i>	ФЕЛОН ИЗ ПОГАНОВСКОГ МАНАСТИРА PHELONION FROM THE POGANOVO MONASTERY	407 – 414
<i>Márta Nagy</i>	THE ICONOGRAPHY AND ICONOLOGY OF HRISTOFOR ZEFAR'S SAINT NANUM DERICITIONS	
<i>Марта Нађ</i>	ИКОНОГРАФИЈА И ИКОНОЛОГИЈА ПРЕДСТАВЕ СВ. НАУМА ХРИСТИФОРА ЖЕФАРОВИЋА	415 – 426
<i>Graham Jones</i>	HELEN OF MESOPOTAMIA: THE VIEW FROM EDESSA	
Грем Џонс	ЈЕЛЕНА ОД МЕСОПОТАМИЈЕ: ПОГЛЕД ИЗ ЕДЕСА	427 – 446
<i>Sofija Grandakovska</i>	CREATING HISTORY: EARLY BYZANTINE LITERATURE AND ITS PRESENTMENT IN XIV th CENTURY FRESCO PAINTING	
<i>Софија Грандаковска</i>	КРЕИРАЊЕ ИСТОРИЈЕ: РАНОВИЗАНТИЈСКИ ПЕРИОД И ЊЕГОВЕ ПРЕДСТАВЕ У ЖИВОПИСУ XIV ВЕКА	447 – 458
<i>Слађана Ристић Горгиев</i>	МИЛАНСКИ ЕДИКТ - РАСКРШЋЕ ХЕЛЕНСКЕ И ХРИШЋАНСКЕ ФИЛОЗОФИЈЕ	
<i>Sladjana Ristic Gorgiev</i>	EDICT OF MILAN - JUNCTION OF HELLENIC AND CHRISTIAN PHILOSOPHY	459 – 468
<i>Бранко Горгиев</i>	СОКРАТОВА „ВЕШТИНА МЕРЕЊА“ И ВИЗАНТИЈСКА ПЕРСПЕКТИВА	
<i>Branko Gorgiev</i>	SOCRATES' „SKILL OF MEASURING“ AND BYZANTINE PERSPECTIVE	469 – 478
<i>Зоран Пешић</i>	ВИЗАНТИЈСКО НАСЛЕЂЕ, ДИСКУРС ИДЕНТИТЕТА	
<i>Zoran Pešić</i>	BYZANTINE HERITAGE, IDENTITY DISCOURSE	479 – 488

Ниш, Гробница са сидром, Константинов монограм, цртеж арх. М. Диманић
Niš, Crypt with an anchor, Constantine's monogram, drawing arch. M. Dimanić

**С благословом
Његове Светости
Патријарха српског Господина Иринеја**

**With the blessing of
His Holiness Patriarch Irinej
of Serbia**